РЕЗЮМЕТА
на научните трудове на

доц. д-р Андрей Сашов Александров

за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ в област на висше образование

3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, Трудово право и обществено осигуряване, за нуждите на секция „Гражданскоправни науки“, обявен в ДВ, бр. 24 от 06.03.2026 г.

I. Монография

Номер	Заглавие
7.1.1	***Александров, А. ПРОБЛЕМИ НА ТРУДОВИТЕ ОТНОШЕНИЯ В УСЛОВИЯТА НА ОБЯВЕНО ИЗВЪНРЕДНО ПОЛОЖЕНИЕ ИЛИ ОБЯВЕНА ИЗВЪНРЕДНА ЕПИДЕМИЧНА ОБСТАНОВКА,*** *С.: Спотинов принт, 2022, 196 страници, ISBN (печатно) 978-619-188-795-8.*
	На 13 март 2020 г. разпространението на заболяването COVID-19, достигнало до пандемично ниво, наложи обявяването на извънредно положение в Република България, по-късно заменено с извънредна епидемична обстановка. В следващите две години бяха приети редица законодателни изменения, включително в сферата на трудовото право, насочени към намаляване на рисковете от разпространение на COVID-19 и противодействие на негативните финансови последици от пандемията. Изследването *„Проблеми на трудовите отношения в условията на обявено извънредно положение или обявена извънредна епидемична обстановка“* беше завършено в края на посочения период и представлява опит за равносметка и оценка на плюсовете и минусите на антикризисното ни трудово законодателство. То е в общ обем от 195 страници и включва въведение, три глави, изводи и препоръки. В първата глава са разгледани новите (по онова време) източници на трудови права и задължения, създадени с цел преодоляване на негативните последици от пандемията. Извършен е и сравнителноправен анализ със законодателства на други държави. Втората глава разглежда последователно институтите на трудовото ни право, засегнати от законодателни изменения в разглеждания период, основно чрез *Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г., и за преодоляване на последиците* и направените с този закон промени в Кодекса на труда. Очертани са основните практически проблеми, свързани с въвеждането на дистанционни форми на работа, на непълно работно време, полагането на извънреден труд, ползването на платени и неплатени отпуски, изплащането на трудовите възнаграждения и други съществени въпроси на трудовото право в контекста на извънредното положение (извънредната епидемична обстановка). Приетите разпоредби са подложени на критичен анализ и са формулирани редица предложения за прецизирането им.

	Глава трета е посветена на „*неслучилите*“ се промени в трудовото ни законодателство: съществени въпроси, по които липсваше изрична уредба или приетата беше недостатъчна, за да регулира по ясен и непротиворечив начин правата и задълженията на страните по трудовото правоотношение. Пример за това бяха всички дискусионни въпроси относно притежаването на сертификат за ваксинация, преболедуване или тестване от работниците и служителите и последиците от липсата на сертификат или отказа да го представят на работодателя. Особено внимание и тогава, и до днес заслужава темата за дигитализацията на документите с трудовоправно значение. (За щастие от публикуването на монографията до настоящия момент по нея е отбелязан значителен напредък.) Разгледани са и специфични проблеми на правораздаването по трудови спорове, най-често свързани с прекратяване на трудови правоотношения, в контекста на пандемията. И към днешна дата продължавам да съм твърдо убеден, че при никакви обстоятелства не бива да се допуска спиране на разглеждането на трудови спорове, на каквото станахме свидетели при обявяването на извънредното положение в страната на 13 март 2020 г. От дистанцията на времето бих споделил следното: позволих си да предложа тази монография за целите на обявения конкурс с ясното съзнание, че анализираните в нея проблеми могат да се възприемат като неактуални. Считам обаче, че както всеки човек, така и обществото като цяло, трябва да помни и да се учи от грешките си. Между 2020 г. и 2022 г. преживяхме тежък период на несигурност и страхове, понесохме емоционални и материални вреди. Не можем да изключим възможността бъдещето да донесе нови опасности. Ако това се случи, поне не бива да повтаряме предишните грешки. Затова и си струва те да продължават да бъдат дискутирани.

II. Статии[*]

Номер	Заглавие
7.1.2	**Статии, свързани с темата на хабилитационния труд**
19.	***Александров, А.*** *Извънредното положение не може да е оправдание за извънредно некачественото трудово законодателство. – Съвременно право, 2020, № 1, 61–73, ISSN 0861-18-15*
21.	***Александров, А.*** *За неслучилото се дигитализиране на трудовоправната документация и правораздаването по трудови спорове и вредите, които понася обществото от това. – В: Правото и бизнесът в съвременното общество. Сборник с доклади от 3-та Национална научна конференция, 13 ноември 2020 г., Варна: 2020, Изд. Наука и икономика, 338–348, ISSN 2738-7488*

[*] Поради големия брой приложени статии, студии и глави от колективни монографии, няма да прилагам резюме на всяка (още повече, че по-голямата част са публикувани в издания, които включват и резюмета). По-скоро ще се опитам да ги обединя в тематични групи и да ги обобщя накратко, а в справката за научните и научно-приложните приноси излагам и съображенията, поради които съм избрал да представя пред членовете на научното жури работата си от последните години именно чрез тези публикации.

24.	***Александров, А.*** *"Антикризисното" трудово законодателство – средство за преодоляване или за задълбочаване на негативните икономически последици от пандемията на Covid-19. – В: Проблеми на трудовото и осигурителното право. Сборник с доклади от Националната научна конференция в памет на проф. д-р Атанас Василев по повод 70 години от рождението му, С.: ИК УНСС, 2021 г., 319–329*
28.	***Александров, А.*** *Закона за мерките и действията по време на извънредното положение и за преодоляване на последиците – средство за преодоляване или за задълбочаване на негативните икономически последици от пандемията на Covid-19? – Научни трудове на УНСС, 2021, № 3, 301–312, ISSN (Online):2534-8957, ISSN(Print):0861-9344*
31.	***Александров, А.*** *Задължително ↔ доброволно ваксиниране и обработване на данни за ваксинационния статус в отношенията работодател – работник/служител. – В: Образование, наука и дигитални иновации. Синергия за професионален път. Сборник с доклади от Национална кръгла маса, 19 ноември 2021 г., Варна: ВСУ „Черноризец Храбър", 2022, 27–35, ISBN 978-954-715-721-7*
	Всички посочени статии изследват различни аспекти от „антикризисното" трудово законодателство, действало по време на пандемията от COVID-19. Натрупването на въпроси, заслужаващи по-задълбочен анализ, накрая доведе и до идеята за обобщаването им в монографичен труд. Заглавието на първата статия съдържа синтезиран израз на голяма част от заключенията: **извънредното положение не може да е оправдание за извънредно некачественото трудово законодателство**. Без съмнение, непредвидената ситуация на пандемията завари обществото неподготвено и така може да се обясни прибързаната законодателна реакция пред лицето на криза от подобен безпрецедентен мащаб. Рано или късно обаче настъпва времето, в което трябва да се потърсят отговорите на множество въпроси, свързани с действието на това законодателство. Всички посочени изследвания си поставят за цел очертаването на поне част от проблемите, породени от създадената правна несигурност, с надеждата да не се допуска повтарянето на подобни грешки в бъдеще.
7.1.2	**Смъртност, стареене и качество на живот**
1.	***Александров, А.*** *Дългосрочната грижа за възрастни – правна уредба в българското законодателство. – В: Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право. Т. 10. С.: УИ "Св. Кл. Охридски", 2018, 162–177, ISBN 978-9540-07-4553-4*
9.	***Александров, А.*** *За "заместващите" доходи на лицата в напреднала възраст – въпрос на избор или на икономическа принуда е възрастните хора да търсят трудови доходи. – В: Правото и бизнесът в съвременното общество. Сборник с доклади от 2-ра Национална научна конференция, 8 ноември 2019 г., Наука и икономика, ИУ – Варна, 2019, 234–249, ISSN:2603-5073*
	Двете публикации съдържат част от резултатите от работата ми по проекта **Мерки за преодоляване на демографската криза в Република България, работна група „Смъртност, стареене и качество на живот"**.

	Първото изследване разглежда дългосрочната грижи за възрастни като осигурен социален риск, познат на други европейски правни системи. То обоснова извода, че дългосрочната грижа следва да се извади от предметния обхват на социалното подпомагане, защото така се предпоставя, че от нея се нуждаят само социално слаби граждани, което далеч не е вярно. Въпреки неизбежното увеличаване на осигурителната тежест, заслужава сериозно обмисляне въвеждането на дългосрочната грижа като нов осигурен социален риск. Второто изследване проследява най-общо пенсионно-осигурителния модел в България, видовете пенсии и случаите, когато осигурителната система се оказва безсилна да покрие нуждите на лицата в напреднала възраст и се налага включването на системата на социалното подпомагане.
7.1.2	**Защита на личните данни**
4.	***Александров, А.*** *Общият регламент за защита на личните данни в ЕС: нови изисквания и предизвикателства за работодателите. – В: Сборник с доклади от международна научна конференция „Ролята и значението на международното и наднационалното право в съвременния свят“, 27.10.2017 г., УНСС. С.: ИК УНСС, 2018, 202 – 217, ISBN 978-619-232-126-0*
11.	***Александров, А.*** *Някои наблюдения върху „българския прочит“ на правилата относно нарушенията на сигурността на личните данни. – Счетоводство, данъци и право, 2019, № 9, 60–67, ISSN 1314-6165*
15.	***Александров, А.*** *Защо вътрешното ни законодателство по защита на личните данни (отново) не покрива изискванията на правото на ЕС. – В: Традиция и развитие на законодателството в сферата на икономиката. Сборник с доклади от Научна конференция, организирана по повод 50-годишнината от приемането на Наказателния кодекс. С.: ИК УНСС, 2020, 33–43, ISBN 978-619-232-276-2*
30.	***Александров, А.*** *Длъжностно лице по защита на данните – изисквания, статус и функции. – В: Защитата на личните данни и дигитализацията – предизвикателства и перспективи. Сборник с доклади. Варна: 2021, Изд. „Наука и икономика“, 44–55, ISBN 978-954-21-1002-3*
35.	***Александров, А.*** *Обработване на лични данни на деца в контекста на трудовите отношения. – В: Правото и бизнесът в съвременното общество. Сборник с доклади от 5-та национална научна конференция - 12 октомври 2022. г, Варна: Наука и икономика, 2023, 444–454, ISSN: 2603-5073*
40.	***Александров, А.*** *Обработване на лични данни на членове на домакинството на работника или служителя от работодателя. – В: Сборник с доклади от Конференцията "Правото в епохата на цифровата трансформация: предизвикателства и възможности", проведена на 19 май 2023 г. С.: Издателство на НБУ, 2024, 84–99, ISBN 978-619-233-336-2*
47.	**Александров, А.** *Допустим и необходим ли е контролът с технически средства от страна на работодателя над поведението на работниците и служителите, включително в електронна среда. – В: Технологии и право. Сборник с доклади от научна конференция с международно участие, проведена хибридно в Пловдивския университет на 30 октомври 2024 г., Пловдивско университетско издателство, Пловдив, 2025, 427–445, ISBN 978-619-7768-49-7*
7.1.4	

3.	***Александров,*** *А. Глава III, параграфи 3.1 и 3.2 Висшите училища като администратори на лични данни. (3.1. Понятие за администратор и обработващ лични данни; 3.2. Длъжностно лице по защита на данните) В: Матеева, Ж., А. Андреева, Р. Иванова, А. Александров, В. Караджов, О. Асенов, Хр. Аламинов „ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ В СФЕРАТА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ (ПРАВНИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ)“, Варна: Изд. Наука и икономика, 2024, ISBN:978-954-21-1171-9*
	С приемането на **Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните)** реформата на правния режим на защитата на личните данни достигна важен етап в историческото си развитие чрез установяването на единни, пряко приложими във всички държави-членки и по-строги правила за обработването на лични данни. Съобразяването с тях е сериозно предизвикателство пред всички администратори и обработващи лични данни на територията на ЕС, в т.ч. и в България. Изследванията в тази група си поставят за цел да анализират въведените правила основно през призмата на една голяма група администратори на лични данни, и по-конкретно на работодателите. За тях обработването на лични данни на персонала е непрекъсната и интензивна дейност, съпътстваща всеки етап от развитието на трудовото правоотношение: от неговото възникване, през възможните му изменения, до прекратяването му. Лични данни на работниците и служителите се събират и обработват постоянно, за да могат да се изпълняват правата и задълженията на страните по трудовия договор. Всъщност, обработването на лични данни често и „надживява“ трудовото правоотношение, най-малкото защото работодателите съхраняват документация за бивши служители за пенсионноосигурителни цели, ползване на фондовете за социално-битово и културно обслужване в предприятието и т.н. Цитираните изследвания търсят отговор на въпросите относно степента на готовност на българските работодатели да покрият завишените изисквания за сигурност на данните и какви са възможните последици при установяване на нарушения.
7.1.2	**Защита от дискриминация**
3.	***Александров, А.*** *За защитата от дискриминация при упражняване на правото на труд и тормоза на работното място. – В: Защита срещу дискриминацията: правна уредба, проблеми и тенденции. Сборник с доклади от национална научна конференция, 8 юни 2018 г., ИУ – Варна, 2018, 109–119, ISBN 978-619-241-005-6*
12.	***Александров, А., П. Класса*** *Доколко ефективна е закрилата, предоставяна от българското трудово законодателство на хората с увреждания. – Съвременно право, 2019, № 3, 40–52, ISSN 0861-18-15*
46.	***Александров, А.*** *Гаранции за правото на труд на работниците и служители с психически увреждания. В: Защита от дискриминация в България, в Европа и в света. Сборник доклади от международна научна конференция, 19–20 април 2024 г., Нов български университет. С.: Издателство на НБУ,*

	Поредица „Форум юридически изследвания“, Книга трета, 2025, 552–567, ISBN 978-619-233-378-2 (печатно издание); 978-619-233-379-9 (онлайн издание).
	Антидискриминационното ни законодателство предвижда комплекс от задължения за работодателите, свързани със създаването на недискриминационна среда за упражняване на правото на труд. В последните години и темата за тормоза на работното място придобива особена актуалност. Целта на изследванията от тази група е да се очертаят конкретни антидискриминационни мерки, целящи намаляване на риска от извършване на дискриминационни актове в предприятието. В статията *„Доколко ефективна е закрилата, предоставяна от българското трудово законодателство на хората с увреждания“* се разглежда основно уредбата в Закона за хората с увреждания и правилника за прилагането му, задължаваща работодателите да наемат лица с трайни увреждания. На критичен анализ е подложено задължението за заплащане на „компенсационни вноски“ при неизпълнение на квотите за назначаване на лица с трайни увреждания. В статията *„Гаранции за правото на труд на работниците и служители с психически увреждания“* е установен един характерен за нашата страна парадокс: че когато се говори за различни форми на закрила на лица с увреждания, обикновено се имат предвид основно физически увреждания. Значително по-рядко внимание е привличал въпросът как лицата с психически увреждания да бъдат ефективно защитени от дискриминация на работното място, приобщени в трудовия колектив и да бъде гарантирано правото им на труд – разбира се, доколкото тяхното състояние позволява да полагат такъв и доколкото те желаят да работят.
7.1.2	**Дигитализиране на трудовоправната документация**
39.	***Александров, А.*** *Продължаване на процесите на дигитализация на документите с трудовоправно значение. – В: Правото и бизнесът в съвременното общество. Сборник с доклади от 6-та национална научна конференция, 19 октомври 2023 г., Варна: Издателство „Наука и икономика“, 2024, 174–187, ISSN 2603-5073*
45.	***Александров, А.*** *За процесите на дигитализиране на трудовоправната документация. – В: Сборник с доклади от Научна конференция „Съвременни предизвикателства и традиции в правото“, 12 – 13 юни 2025 г., С: ИДП - БАН, 2025, 58–78, ISBN 978-954-9583-49-6*
48.	***Александров, А.*** *В кои случаи електронните изявления на страните по трудовото правоотношение могат да породят правни последици. – Труд и право, 2025, № 10, 5–19, ISSN 1312-9481*
	В последните години темата за дигитализирането на трудовоправната документация придобива все по-голяма актуалност, затова и неколкократно съм се връщал към нея. Първата стъпка в това отношение беше направена през 2017 г., когато в Кодекса на труда беше предвидена възможността част от документите в трудовите досиета на работниците и служителите да се водят електронно. Впоследствие беше приета и Наредбата за вида и изискванията за създаването и съхраняването на електронни документи в

	трудовото досие на работника или служителя, която конкретизира видовете електронни документи, които могат да са част от трудово досие. Първото от цитираните изследвания е публикувано непосредствено след обнародването на промените в Кодекса на труда (ДВ, бр. 85/10.10.2023 г.), с които беше въведена т.нар. „електронна трудова книжка“ или единния електронен трудов запис. Още в него се алармира за някои несъвършенства на приетата уредба, които можеха да бъдат отстранени до влизането ѝ в сила на 01.06.2025 г. За съжаление това не беше направено, а практическите проблеми значително се увеличиха при стартирането на регистъра на заетостта. В статията *„В кои случаи електронните изявления на страните по трудовото правоотношение могат да породят правни последици“* се изследва още един съществен проблем на дигитализирането на трудовите отношения: съществува ли противоречие между правилата на Наредбата за вида и изискванията за създаването и съхраняването на електронни документи в трудовото досие на работника или служителя и Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги? Анализът обосновава, че не следва да се отрича правният ефект на достигналото до насрещната страна електронно изявление, ако от цялостното ѝ поведение може да се направи извод, че тя конклудентно е приела да бъде адресат на електронни изявления. Също така, когато не се оспорва авторството на електронните документи, обстоятелство дали в съответното предприятие е изградена информационна система за създаването и/или съхраняването на електронни документи в трудовото досие на работника или служителя по смисъла на чл. 2, ал. 1 от Наредбата е ирелевантно по отношение на правния ефект на направените изявления.
7.1.2	**Трудово възнаграждение**
5.	***Александров, А.*** *Допълнително трудово възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит. – Известия. Списание на Икономически университет – Варна, 2018, № 62 (3), 277–292, ISSN (Online):23676949, ISSN (Print):13100343*
10.	***Александров, А.*** *Трудово възнаграждение (коментар). В: 100 години Международна организация на труда и България. Условия на труд. Международни трудови норми. С.: ИК „Труд и право“, 2019, 122–130, ISBN: 978-954-608-273-2*
14.	***Александров, А.*** *Нерешени проблеми, свързани с минималната работна заплата у нас: какво може да промени ратификацията на Конвенция № 131 на МОТ. – В: Международната организация на труда и България – 100 години и занапред. С.: Сиби, 2020, 234–242, ISBN: 978-619-226-146-7*
36.	***Александров, А.*** *Определяне и изплащане на работната заплата. Основно и допълнителни трудови възнаграждения. – Труд и право, 2022, № 11, 39–60. ISSN 1312-9481*
37.	***Александров, А.*** *Правни последици от полагането на труд в „неприсъствен“ ден. – Съвременно право, 2022, № 4, 47–55, ISSN 0861-18-15*
43.	***Александров, А.*** *Нови правила при изплащането на трудови възнаграждения. – В: Правото и бизнесът в съвременното общество. Актуални правни предизвикателства в икономиката. Сборник с доклади от*

	7-та национална научна конференция, 18 октомври 2024 г., Варна: Издателство „Наука и икономика“, 2025, 86–96, ISSN 2603-5073
7.1.3	
7.	***Александров, А.*** *За минималната работна заплата и максималния осигурителен доход: справедливи ли са сметките на държавата. – В: Научни трудове на института за държавата и правото. Т. XXIV, С.: ИДП -БАН, 2025, 49–93, ISSN 1314-6459*
	Правният режим на трудовото възнаграждение – неговите компоненти, определяне, изменение и изплащане, извършването на удръжки и т.н. поставя редица практически проблеми. Доколкото трудовото възнаграждение е основен, а често и единствен доход и средство за издръжка на работниците и служителите и техните семейства, без съмнение тези въпроси са от екзистенциално значение за полагащите наемен труд лица. От гледна точка на работодателите изплащаните трудови възнаграждения са най-голямото перо в разходите за труд, от което в голяма степен зависят стопанската ефективност на дейността на предприятието, себестойността на произвежданата продукция и крайните финансови резултати. Някои от изследванията в тази група са посветени на частни въпроси, свързани с трудовите възнаграждения като допълнителното трудово възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит, определяне и изплащане на трудовите възнаграждения. Относително обособена е темата за минималната работна заплата и съотношението ѝ с максималния осигурителен доход. Анализът си поставя за цел да разкрие каква е философията на държавната политика при регулирането на тези величини – установяването на баланс в интересите на заинтересованите страни и укрепване на социалната сигурност, или обезпечаване на по-високи постъпления в бюджета на държавното обществено осигуряване. Чрез конкретни примери се онагледява изводът, че увеличаването на осигурителната тежест само по себе си не води до повече осигурителни права за осигурените лица, нито способства за изграждането на доверие в обществото спрямо осигурителната система. Направен е опит за формулирането на конкретни предложения за промени.
7.1.2	**Работно време, почивки и отпуски**
13.	***Александров, А.*** *За някои практически проблеми, свързани с упражняването на трудови и осигурителни права при бременност и раждане. – Труд и право, 2019, № 9, 67-77, ISSN 1312-9481*
18.	***Александров, А.*** *Десет години след реформата в правния режим на ползването на платения годишен отпуск: оправдаха ли се „социалните“ мотиви на измененията? – В: Икономическа наука, образование и реална икономика: развитие и взаимодействия в дигиталната епоха. Сборник с доклади от Юбилейна международна научна конференция, Т. 4, Варна, Издателство „Наука и икономика, 2020, 156–167, ISBN 978-954-21-1040-8*
37.	***Александров, А.*** *Правни последици от полагането на труд в „неприсъствен“ ден. – Съвременно право, 2022, № 4, 47–55, ISSN 0861-18-15*
49.	***Александров, А.*** *Предложението за въвеждане на платен отпуск за извършване на профилактични прегледи – нов „приравнен случай“ на общо*

	заболяване, или нова административна тежест за работодателите. – Труд и право, 2025, № 11, 5–13, ISSN 1312-9481.
7.1.3	
2.	***Александров, А.*** *За правото на почивка на работниците и служителите. В: Научни трудове на Института за държавата и правото. Т. 18, С.: ИДП при БАН, 2019, 173–200, ISSN 1314-6459*
	Правната уредба на работното време, почивките и отпуските е сред най-често прилаганите в практиката, защото регулира въпросите, възникващи ежедневно за всяко трудово правоотношение: за времето, в което се полага трудът, респ. времето, в което работникът или служителят е освободен от това задължение и може да се отдаде на свои лични и семейни ангажименти, отдих и пр. Темите за работното време, от една страна, и за почивките и отпуските – от друга, са тясно свързани и обусловени една от друга. Колкото по-продължително е работното време, толкова повече се съкращават периодите за откъсване от работната среда. В някои от предложените анализи интересът е фокусиран върху определен вид отпуск: напр. ползване на платен годишен отпуск, на отпуск за бременност и раждане, отпуските при приравнените случаи на временна неработоспособност поради общо заболяване. От трудовоправна гледна точка официалните празници в България могат да се окачествят като вид почивка, свързана не толкова с необходимостта от отмора и възстановяване на работната сила (каквато е функцията например на междудневната и седмичната почивка), а с отбелязване и честване на някои исторически събития, религиозни празници и др. Официалните празници са установени в чл. 154 от КТ и положеният в тези дни труд обикновено е извънреден. Дори когато не се явява извънреден труд, той отново подлежи на увеличено заплащане. Ако казаното дотук е сравнително безспорно в правната литература и в съдебната и административна практика, в изследването *„Правни последици от полагането на труд в „неприсъствен“ ден“* се търси отговор на някои въпроси, пораждащи колебания – по-конкретно, какво е правното значение на „неприсъствените дни“. Оказва се, че българският законодател употребява това понятие с различни смислови нюанси, което е от естество да предизвика объркванията и да генерира спорове. Студията „За правото на почивка на работниците и служителите“ проследява уредбата на различните видове почивки в трудовото ни право. Тя си поставя за цел да анализира съществуващите нормативни решения в тази материя, да очертае някои техни слабости и да предложи възможности за преодоляването им.
7.1.2	**Дисциплинарна и имуществена отговорност**
6.	***Андреева, А., А. Александров*** *За действителността на забраните за упражняване на конкурентна дейност паралелно и/или след прекратяване на трудовия договор. – Известия. Списание на Икономически университет – Варна, 2018, № 62 (4), 407 – 422, ISSN (Online):23676949, ISSN (Print):13100343*

16.	***Александров, А.*** *Практически проблеми, свързани с отговорността на работодателя за вреди от трудова злополука. – Труд и право, 2020, № 4/5, 23–34, ISSN 1312-9481*
7.1.4	
1.	***Александров, А.*** *Дял I, гл. IV Субективни трудови права при ангажиране на отговорност (дисциплинарна, имуществена) и едностранно прекратяване на трудовото правоотношение. В: Андреева, А., Г. Йолова, Хр. Благойчева, А. Александров, Хр. Банов, Зл. Йорданов „ЗАЩИТА НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ СУБЕКТИВНИ ТРУДОВИ ПРАВА (НА РАБОТНИКА ИЛИ СЛУЖИТЕЛЯ)“, Варна: Изд. Наука и икономика, 2020, ISBN:978-954-21-1047-7*
	Дисциплинарната и имуществената отговорност са сред „класическите“ теми на трудовото право, по които има създадена богата съдебна и административна практика и многобройни изследвания в правната литература. За разлика от много други институти, динамиката на законодателните изменения в гл. IX и X КТ е относително по-ниска, което свидетелства за стабилност на уредбата. В допълнение, регламентацията е изцяло на законово ниво, поради което тук не възникват колизии между разпоредби на закона и подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане, каквито се срещат по други въпроси, уредени в трудовото законодателство. Разработките „*Практически проблеми, свързани с отговорността на работодателя за вреди от трудова злополука*“ и *„Субективни трудови права при ангажиране на отговорност (дисциплинарна, имуществена)“* (част от гл. IV от колективна монография) анализират действащата уредба по тези въпроси и очертават някои практически затруднения при прилагането ѝ. Статията „*За действителността на забраните за упражняване на конкурентна дейност паралелно и/или след прекратяване на трудовия договор*“ отчита, че в практиката се среща сериозно разнообразие от забрани за упражняване на конкурентна дейност от страна на (бивши) служители. Като механизми за въвеждането на такива задължения се използват клаузи в индивидуалните трудови договори, в допълнителни споразумения, в колективни трудови договори, във вътрешни актове на работодателя, както и специални декларации от работниците и служителите, че не упражняват или няма да упражняват конкурентна на работодателя си дейност. Според предметния си обхват разглежданите клаузи варират от забрана за полагане на допълнителен труд по трудово правоотношение при друг работодател (конкурент) до ограничаване на всякакъв вид дейност, която може да се схване като конкурентна, в това число чрез упражняване на свободна професия, сключване на граждански договори за предоставяне на услуги, участие в търговски дружества в качеството на акционер, съдружник, управител и т.н. Забраните се разпростират по различен начин и във времето: една част са формулирани за периода на съществуване на съответното трудово правоотношение, а други се разпростират и за определен срок след прекратяването му. Като санкции за нарушаването на тези забрани често се предвиждат неустойки. Това изключително разнообразие от формулирани ограничения налага и изследването на въпроса за тяхната действителност, а оттук и за последиците по отношение работниците и служителите при евентуалното им нарушаване.

7.1.2.	**Прекратяване на трудовото правоотношение. Обезщетения при прекратяване**
8.	***Александров, А.*** *Прекратяване на трудовото правоотношение по взаимно съгласие и по инициатива на работодателя срещу уговорено обезщетение. – В: Сборник в чест на 70-годишнината на проф. д-р Емил Константинов. С.: ИДП при БАН, 2019, 485–502, ISBN 978-954-9583-36-6*
23.	***Александров, А.*** *Правни и социални съображения относно гратификационното обезщетение по чл. 222, ал. 3 КТ. – В: Юридически сборник, БСУ, 2020, том XXVII, 222–229, ISSN 1311-3771*
27.	***Александров, А.*** *Правни проблеми, свързани с прекратяването на трудовите правоотношения на хабилитираните лица след навършване на 65-годишна възраст. – Труд и право, 2021, № 3, 8–16, ISSN 1312-9481*
29.	***Александров, А.*** *Отново за съдбата на трудовото или служебно правоотношение при невъзможност за достъп до класифицирана информация. – Съвременно право, 2021, № 1, 40–54, ISSN 0861-18-15*
33.	***Александров, А.*** *Относно прихващането на обезщетението за неизползван платен годишен отпуск с други видове обезщетения при прекратяване на трудовото правоотношение. – Съвременно право, 2022, № 1, 7–18, ISSN 0861-18-15*
44.	***Александров, А.*** *Принципът на договорната стабилност в отношенията между професионалните футболисти и клубовете в Европа продължава да отстъпва пред правото на ЕС. – Съвременно право, 2025, № 2, 16–27, ISSN 0861-18-15*
50.	***Александров, А.*** *За някои спорни въпроси във връзка с момента на прекратяване на трудовия договор без предизвестие. – В: Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право. Т. 16, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2025, 258–272, ISBN 978-954-07-6165-7*
7.1.3	
1.	***Александров, А.*** *Прекратяване на трудовото правоотношение поради сключване на договор за управление. – В: Научни трудове на Института за държавата и правото. Т. 17, С.: ИДП при БАН, 2018, 96–119, ISSN 1314-6459*
7.1.4	
4.	***Александров, А.*** *Глава VIII Обезщетения при прекратяване на правоотношенията на магистрати. В: Димитрова, Д., А. Андреева, Д. Зиновиева, Г. Йолова-Паскалева, А. Александров, Д. Димитрова -Марковска, Е. Радев, В. Колева-Сачкова „ПРАВООТНОШЕНИЯ И СТАТУТ НА ЛИЦАТА В СЪДЕБНАТА ВЛАСТ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ“, Варна, Изд. Наука и икономика, 2025, ISBN:978-954-21-1197-9*
	Прекратяването на трудовото правоотношение е най-честата причина за възникване на спорове между страните, поради което и в тази материя може да се открие изобилна съдебна практика. Представените изследвания са посветени на различни частни въпроси относно прекратяването на трудовия договор. В тя се настоява на първо място на принципа на законоустановеност на основанията за уволнение. Работодателят и работникът или служителят не могат да въвеждат нови основания за прекратяване на договора или да модифицират предпоставките и реда за прекратяване, установени за съществуващите основания. Всички

	норми във връзка с прекратяването на трудовото правоотношение са повелителни, т.е. страните не могат да се откажат от тях или да ги заменят с други, а неспазването им води до незаконосъобразност на прекратяването. Измежду многобройните основания за прекратяване на трудовия договор, предвидени в Кодекса на труда, винаги трябва да се избере това, което отговаря в пълна степен на конкретната фактическа обстановка. Грешно определеното основание за прекратяване на договора може да доведе до последваща отмяна на съответната заповед от съда, без значение, че е имало друго основание, което е можело да се приложи, но страните не са го използвали. Сред статиите и студиите в тази група бих отбелязал тези, посветени на специфични и спорни теми в материята на прекратяването на трудовото правоотношение, като прекратяването на трудовите правоотношения на хабилитираните лица след навършване на 65-годишна възраст, прекратяване на правоотношенията на магистрати, на лица, работещи с класифицирана информация и на професионални футболисти. Въпреки изрично подчертаната по-горе общовалидност на уредбата за всички трудови правоотношения, се оказва, че при отделни групи работници и служители темата за прекратяването на трудовия договор може да разкрие изключително интересни специфики. Що се отнася до дължимите обезщетения във връзка с прекратяването на трудовото правоотношения, бих акцентирал на т.нар. гратификационно обезщетение по чл. 222, ал. 3 КТ. В правната теория се застъпва, че то има социалното си значение като израз на благодарност за дългогодишната работа и лоялността на служителя. Затова и размерът му е диференциран в зависимост от предходния стаж при същия работодател или в същата група предприятия. Разбира се, посоченият социален смисъл на обезщетението не бива да се абсолютизира. Дали служителят е бил лоялен в работата си и дали работодателят му дължи „благодарност“ са въпроси, които могат да изглеждат много различно в различните житейски ситуации. Изследването *„Правни и социални съображения относно гратификационното обезщетение по чл. 222, ал. 3 КТ“* е съсредоточено върху редица практически проблеми, свързани с разглежданото обезщетение и се стреми да даде предложения за тяхното преодоляване.
7.1.2	**Административна, съдебна и извънсъдебна защита на трудовите права**
20.	***Александров, А.*** *Медиацията по трудови спорове – един възможен изход от „колапса“ на държавното правораздаване. В: Медиацията в различните обществени сфери. Сборник с доклади от национална кръгла маса, 4 ноември 2020 г. Варна: 2020, Изд. Наука и икономика, 15–21, ISBN 978-954-21-1055-2*
32.	***Александров, А.*** *За някои спорни въпроси, свързани с тълкувателната практика на ВКС в сферата на трудовото право. – Труд и право, 2022, № 1, 5–26, ISSN 1312-9481*
34.	***Александров, А.*** *За съотношението между извънсъдебните способи за решаване на колективни трудови спорове според ЗУКТС и медиацията. – В: Медиацията в различните обществени сфери. Сборник с доклади от*

	национална конференция – 11 май 2022 г. Варна: Издателство „Наука и икономика“, 2022, 105–117, ISSN 2738-8794
38.	***Александров, А.*** *За бъдещето на медиацията по индивидуални трудови спорове в светлината на последните промени в Закона за медиацията, Гражданския процесуален кодекс и Кодекса на труда. – В: МЕДИАЦИЯТА В РАЗЛИЧНИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ СФЕРИ. Сборник с доклади от национална конференция, 11 май 2023 г., Варна: Издателство „Наука и икономика“, 2023, 26–44, ISSN 2738-8794*
51.	***Александров, А.*** *Отговорност за разноски по трудови дела – актуални проблеми и предизвикателства. – В: Правото и бизнесът в съвременното общество. Актуални правни предизвикателства в икономиката. Сборник с доклади от 8-та национална научна конференция, 17 октомври 2025 г., Варна: Издателство „Наука и икономика“, 2026, 27–43, ISSN 2603-5073.*
7.1.3	
4.	***Александров, А.*** *Някои проблеми и тенденции в правораздаването по индивидуални трудови спорове у нас. В: Сборник с доклади от Юбилейна научна конференция по повод 70 години от приемането на първия Кодекс на труда и 35 години от приемането на действащия Кодекс на труда, ИДП при БАН, 2021, 51-78, ISBN:978-954-9583-39-7*
7.1.4	
2.	***Александров, А.*** *Дял II, гл. V Административна и извънсъдебна защита на индивидуалните субективни трудови права. В: Андреева, А., Г. Йолова, Хр. Благойчева, А. Александров, Хр. Банов, Зл. Йорданов „ЗАЩИТА НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ СУБЕКТИВНИ ТРУДОВИ ПРАВА (НА РАБОТНИКА ИЛИ СЛУЖИТЕЛЯ)“, Варна: Изд. Наука и икономика, 2020, ISBN:978-954-21-1047-7*
	Сама по себе си уредбата на различни субективни трудови права, дори да следва ясна законодателна концепция и да е правно-технически издържана, до голяма степен се обезсмисля, ако липсват механизми за административна, съдебна и извънсъдебна защита (юридически гаранции) за тези права. В посочената група изследвания са анализирани редица слабости на правораздаването по трудови спорове у нас. Съдебният акт би следвало да сложи край на спора между страните и да възстанови законосъобразното състояние на техните отношения, когато и доколкото това е възможно. За съжаление е публична тайна, че у нас не винаги споровете се решават справедливо и почти никога – бързо. Нерядко например работодателите се оплакват от „социалния“ уклон на трудовия съд, склонен да тълкува правото преимуществено в интерес на служителя. Недоволство и у двете страни по спора буди бавността на правораздавателния процес като цяло, съчетана обаче с типичното „бързане“ по време на съдебното заседание, оставящо впечатление за незаинтересованост и незапознатост на решаващия орган с обстоятелствата по спора. Опитал съм се да очертая предмета на индивидуалните трудови спорове и реда за тяхното решаване, като обърна специално внимание на някои наложителни реформи в правораздаването по трудови дела. Потърсен е и отговор на въпроса – възможното ли е алтернативните (извънсъдебни) механизми за решаване на споровете да компенсират поне донякъде дефицитите на държавното правосъдие.

7.1.2	**Качество на законодателството**
26.	***Александров, А.*** *Тревожни тенденции в българската нормотворческа практика – за поредното ненужно увеличаване на административната тежест за работодателите. – Бизнес и право, 2020, № 3 (11), 26–40, ISSN (Online):2603-3445, ISSN (Print):2603-3437*
41.	***Александров, А.*** *Актуални проблеми на правната уредба на дистанционните форми на работа (надомна работа и работа от разстояние). – В: Юбилеен юридически сборник, посветен на 100-годишнината от рождението на чл.-кор. проф. д-р Александър Янков. Т. 31. Бургас: БСУ, 2024, 119–129, ISSN 1311-3771*
42.	***Александров, А.*** *За някои тревожни тенденции по отношение на контролната дейност по спазване на трудовото законодателство и налагането на административнонаказателна отговорност за констатирани нарушения. – В: Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право. Т. 15, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2024, 194 – 207, ISBN 978-954-07-5979-1*
7.1.3	
6.	***Александров, А.*** *Тревожни тенденции в най-новата история на трудовото законодателство в България. – В: Годишник на ИУ Варна, Т. 93, Варна, 2024, 133–165, ISSN 0861-6752*
	Едва ли може да има съмнение, че един от най-наболелите практически проблеми на трудовото ни законодателство в последните години е свързан с многобройността на неговите източници и наблюдаваните противоречия и несъгласуваност между различните закони. Продължаващото нарушаване на кодификацията на трудовото право е не само въпрос с теоретично значение, а има своите важни практически последици. Ако проблемът се свеждаше единствено до усложняването на материята и разпокъсването ѝ в множество нормативни актове, той нямаше да е чак толкова тревожен. В крайна сметка цялата ни правна система се усложнява и своя „принос“ за това има и европейското законодателство, което често страда от излишна обстоятелственост. Приемането на множество трудови закони е неоправдано отстъпление от една десетилетна и доказала предимствата си традиция. И това обаче не е най-съществено. Печалният резултат на новия законодателен подход се изразява в ударите, които се нанасят върху правната сигурност при установяването на „паралелни“ и понякога взаимоизключващи се правни режими за едни и същи отношения. При това става дума за актове с еднаква юридическа сила, при които не винаги е лесно да се прецени дали по-новият законов акт ще отмени по-стария или трябва да се приложи съотношението между общ и специален закон. Колкото по-широки са възможностите за различни тълкувания, толкова по-голяма е и вероятността от възприемане на противоречива съдебна и административна практика. Негативите в крайна сметка се понасят от адресатите на правните норми – и работниците и служителите, и работодателите. Изследванията в тази група си поставят за цел да подложат на критичен анализ различни нормативни промени от последните години и – без претенции за изчерпателност – да установят типичните и често повтарящи се грешки в законодателния процес. Дадени са и конкретни предложения за избягване, или поне за намаляване на тези негативни ефекти. Твърде дълго

	трудовото законодателство у нас се развива на принципа „проба – грешка“, но като че ли все още липсва теоретичното осмисляне на неправилните и неефективни решения или, казано с други думи, извличане на поуката от допуснатите грешки. Предложеният анализ има за цел още да провокира научна дискусия по очертаните проблеми, от каквато очевидно има належаща нужда.
7.1.2	**Други проблеми на трудовото право**
2.	***Александров, А.*** *За някои проблемни въпроси на синдикалните организации и синдикализма в България. – Съвременно право, 2018, № 1, 45–56, ISSN 0861-18-15*
7.	***Александров, А.*** *Тенденции в правната уредба на достъпа на чужденци от трети страни до пазара на труда в България. – В: Правото и бизнесът в съвременното общество. Актуални правни предизвикателства в икономиката. Сборник с доклади от 1-ва Национална научна конференция, 9 ноември 2018 г., Варна: Издателство „Наука и икономика“, 2019, 49–64, ISSN 2603-5073*
17.	***Андреева, А., А. Александров*** *Понятието търговска тайна в контекста на задълженията на работниците и служителите на търговеца. – Общество и право, 2020, № 2, 44–55, ISSN 0204-8523*
22.	***Александров, А.*** *Понятие и правна характеристика на „промяната на работодателя“ по смисъла на българското трудово законодателство. – Известия. Списание на Икономически университет – Варна, 2020, № 64 (3), 244–262, ISSN (Online):23676949, ISSN (Print):13100343*
25.	***Александров, А***. *За някои правни проблеми, свързани с професионалната квалификация според Кодекса на труда. – В: Пролетни правни дни 2020. Сборник с доклади от конференция, организирана от Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Т. I, Пловдив 2021, УИ „П. Хилендарски“, 178–195, ISBN 978-619-202723-0*
7.1.3	
3.	***Александров, А.*** *За някои практически проблеми, свързани с трудовия договор със срок за изпитване. – В: Научни трудове на Института за държавата и правото. Т. 19, С.: ИДП при БАН, 2020, 111–147, ISSN 1314-6459*
5.	***Александров, А.*** *Преддоговорни отношения на страните по индивидуалното трудово правоотношение. В: Научни трудове на Института за държавата и правото. Т. 20, С.: ИДП при БАН, 2021, 170–205, ISSN 1314-6459*
	В групата „други проблеми на трудовото право“ съм включил изследвания по различни въпроси, които през годините са привличали интереса ми. Няма да се спирам на всеки от тях. Започвам с темата за преддоговорните отношения на страните по индивидуалното трудово правоотношение, доколкото по нея почти липсва относима българска правна литература. Изследването си поставя за цел да обоснове тезата, че сериозно и добросъвестно проведените преговори, предшестващи сключването на индивидуалния трудов договор, могат да са

	гаранция за устойчивостта на бъдещото трудово правоотношение и удовлетвореността и на двете страни от него. Целта на анализа „*За някои проблемни въпроси на синдикалните организации и синдикализма в България*“ е да разкрие тревожните тенденции по отношение на ролята и значението на синдикалните организации в България през последните няколко години. Без по какъвто и да било начин да се отричат или омаловажават техните усилия в отстояването на колективните интереси на работниците и служителите, е бъде направен опит да се очертаят редица обективни и субективни фактори, намаляващи ефективността на дейността им. На тези въпроси следва да се обърне сериозно внимание, за да си възвърнат синдикатите общественото доверие, без което работата им е невъзможна. Анализът на правния режим на трудовия договор със срок за изпитване показва съществените му практически удобства и обяснява широкото му разпространение. Същевременно в редица случаи – било поради неразбиране на уредбата, било от стремеж тя да бъде заобиколена – между страните по трудовото правоотношение възникват спорове относно съдържанието на клаузата за изпитване. Най-често те са свързани с момента на изтичането на срока или с предвиждането на втори изпитателен срок между същите страни за същата или за сходна длъжност. Изследването си поставя за цел да очертае някои от основните специфики в тази материя и да предложи решения за преодоляването на често срещани проблеми. В статията *„Понятието търговска тайна в контекста на задълженията на работниците и служителите на търговеца“* се анализира институтът на търговската тайна в българското законодателство в контекста на задълженията на работниците и служителите на търговеца. Във фокуса на изследването са норми на националното законодателство и Закона за защита на търговската тайна. На база на анализа се очертават основни понятия и конкретни задължения на работниците и служителите по опазване на търговската тайна. Правят се изводи и препоръки по приложението на нормите. Изследването *„Тенденции в правната уредба на достъпа на чужденци от трети страни до пазара на труда в България“* в фокусирано върху приетия през 2016 г. Закон за трудовата миграция и трудовата мобилност, който трябваше да преодолее разпокъсаността на уредбата в различни нормативни актове и да въведе нови стандарти по отношение на достъпа на чужденци до българския трудов пазар. Предмет на анализа са някои ограничителни мерки, и по-конкретно въпросът дали и доколко чрез тях се постигат целите на закона. Дадени са предложения за усъвършенстване на действащия режим.